

mærkninger, forbeholdende mig, forsaavidt den senere Forhandling skulde give mig Anledning dertil, at fremkomme med yderligere Tilsvær.

Leth: Medens det i mit første Foredrag kun var min Hensigt at forsøge at give en skitseret Fremstilling af Forlagets Procesraade, navnlig Forlagets normale Procesmaade, Landsretsproceduren og den sig til samme knyttende Høiesteretsprocedure, en Fremstilling, som jeg forsøgte at holde saa objektivt som mulig og holde fri for enhver Indblanding af Bedømmelse af Procedurens Værd eller Ikke-Værd fra min Side, en Fremstilling fremdeles, som de ærede senere Talere her i Salen ikke have modsagt i Henseende til dens Rigtighed, ihvorvel de have berørt navnlig et enkelt Punkt af den, som ogsaa blev berørt i det Foredrag, vi hørte af den høitærede Justitsminister, og som jeg senere skal tillade mig at komme tilbage til, — saa er det idag min Hensigt med et Par Ord at udtale min Opfattelse af, hvorvidt det foreliggende Udkast i det Hele maa siges at være gaaet den rette Vej eller ikke til Udførelsen af Grundlovens § 74. Som det oftere er nævnt i disse Forhandlinger, gaar Udkastet ud paa at foretage et Dybt og indgaaende Brud med vor nuværende Retsforfaining og i Stedet derfor at sætte noget helt Nyt ind. Jeg indrømmer saa fuldstændig Rigtigheden af de Bemærkninger, vi for et Øieblik siden hørte af den høitærede Justitsminister, at der dog vil være Meget, der vil være fælles for den ældre og den nye Retspleie i Henseende til Principerne, og at der er Meget, som kan siges, ialtfald kun med nogle Forandringer, at være en Kodificering af de ældre Principer; man vil maasse endogsaa dertil kunne sige, at der er ikke saa Principer i Proceduren, som i Grunden maa være fælles for hele Verden. Men uagtet jeg altsaa fuldt ud indrømmer den høitærede Minister Rigtigheden af den Bemærkning, jeg sigtede til, bliver det dog ikke anderledes end, at det alligevel bliver fuldt ud rigtigt, hvad Proceskommissionen har udtalt i Motiverne Side 2 til det foreløbige Lovforslag. Ordene lyde saaledes: „en overfladisk Betragtning vil vise Enhver, at en saadan fyldigere Gjennemførelse af Mundtlighedsprincippet fører til et vidtgaaende Brud med hele den overleverede Procestheori og derigennem til en dybtgaaende Ombannelse af dette hele System“. Naar det nu fremdeles i Regjeringsmotiverne Side 11, saaledes som jeg berørte i mit første Foredrag, er sagt, at man navnlig har hentet sit Forbillede til det nye System, man her søger at indføre, fra det tydske Retsomraade saavel som fra de Bevægelses, der maatte være foregaaede paa samme i videnskabelig Henseende, og det endogsaa er tilføjet, at Tydsland gennem flere eller færre Mellemtrin er skredet frem fra en ren skriftlig Procedure til den mundtlige og saaledes netop har

tilbagelagt den Vej, som vi skulle gaa, saa er det meget langt fra mig at ville forsøge paa nogen Maade at ville lægge noget Ødiøst i, at man netop fortrinsvis har beskæftiget sig med den tydske Retspleie og de Bevægelses, som der ere foregaaede paa Retsomraadet. Jeg har selv i saamange Aar ad praktisk Vej beskæftiget mig med den tydske Retspleie og har med saameget Kjærlighed ogsaa ad theoretisk Vej beskæftiget mig dermed, at jeg har en høi Agtelse for den Dygtighed, som der er kommen tilstede. Jeg for mit Vedkommende finder det altsaa fuldstændig i sin Orden, at man fra vort lille Land kaster Blikket noget videre ud over disse Grænser og søger at drage sig de Erfaringer og det Udbytte til Nytte, som ere vundne andetsteds; men naar det, som Udkastet foreslaar gjennemført, og som er Udkastets Hovedtanke, nemlig Bevisumiddelbarhedsprincippet, ikke er blevet gjældende Ret i Tydsland, uagtet Tanken herom, idetmindste dersom man tør følge Advokat Brocks dissentierende Votum, maatte netop der først dukkede op i et tydskt Udkast af 1872 —, naar man altsaa i Tydsland har forkastet denne Tanke og i de nyere store Proceslove af 1877, navnlig i Loven angaaende den borgerlige Retspleie af 30te Januar 1877, er gaaet en ganste anden Vej, fordi man ikke har dristet sig til at gennemføre det Bevis-Umiddelbarhedssystem, som Udkastet har foreslaaet, saa forekommer det mig, at man maatte dog ved Overveielserne af, hvoreledes man rettest bør stride til en Gjennemførelse af Grundlovens § 74, være henvist til nærmest og først at se sig om paa vort Retsomraade herhjemme, om der ikke her maatte findes Forbilleder, som man kunde benytte, og da derigennem at undersøge, hvilke Erfaringer disse Forbilleder maatte frembyde. Jeg har opfattet den høitærede Ministers Utringer for et Øieblik siden saaledes, at han sagde, at naar man hos os vilde indføre en mundtlig Procedure, saa maatte det allerede, da Grundloven blev givet, for dens Koncipienter have staaet, eller burde ialtfald have staaet klart for dem, eller burde under alle Omstændigheder nu være klart, at saa var man nødt til at hente Noget, og jeg forstod den ærede Minister saaledes, at man maatte hente det Meste udefra, fordi vi herhjemme i saa Henseende savnede Tilknætningspunkter. Det er om Rigtigheden heraf, at jeg ikke har været istand til at overbevise mig; thi om det end er saaledes, at for de fleste Retter er vor ordinære Procesmaade rent skriftlig, saa kjende vi jo, som den ærede Minister ogsaa berørte i sit Foredrag, dog hos os to Former for mundtlig Procedure, Former, som, skjøndt de ere mundtlige, dog ganste støtte sig til de samme Principer, som gjælde for vor skriftlige Procedure. Jeg har nu i Proceskommissionens iøvrigt meget omfangsrige Motiver saanet, eller ialtfald ikke kunnet finde nogen egentlig Undersøgelse af, hvorvidt det vilde lade sig